

Praktijkboek gestalt

Paul Derkinderen, Ernst Knijff, Sjanneke Meijer (redactie)

© De Tijdstroom uitgeverij, 2009. De auteursrechten berusten bij de auteurs der afzonderlijke bijdragen.
Omslagontwerp: Cees Brake bno, Enschede

Uitgegeven door De Tijdstroom uitgeverij BV, Postbus 775, 3500 AT Utrecht. E-mail: info@tijdstroom.nl

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stbl. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471, en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht, Postbus 882, 1180 AW Amstelveen.

Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 978 90 5898 153 0

NUR 777

Inhoud

Inleiding — 9

Paul Derkinderen, Ernst Knijff, Sjanneke Meijer

Cultuurhistorische situering van de gestalttherapie — 11

Georges Lambrechts

DEEL 1 THEORIE IN PRAKTIJK

Hoofdstuk 1

Gewaarzijn van het wisselwerkend veld — 29

Georges Wollants

Hoofdstuk 2

Het lijfelijk weten — 39

Riane Malfait

Hoofdstuk 3

Over ontwikkeling — 53

Christine Leys

Hoofdstuk 4

Fenomenologie en diagnose — 65

Paul Derkinderen

Hoofdstuk 5

Contact, creatieve aanpassing en overdracht — 81

Veronique Vermeir

DEEL 2 PSYCHOPATHOLOGIE IN DE GESTALT BENADERING

Hoofdstuk 6

Psychopathologie: verstoorde wisselwerking van persoon/leefwereld — 99

Georges Wollants

Hoofdstuk 7

Stemming, ontstemming, stemmingsstoornis — 109

Paul Derkinderen

Hoofdstuk 8

Schaamte en de therapeutische relatie — 125

Eva G. Fischer

Hoofdstuk 9

Gestalttherapie voor mensen die lijden aan een posttraumatische stressstoornis:
op zoek naar zingeving en verbinding — 139

Veerle Meurs

DEEL 3 CASUÏSTIEK

Hoofdstuk 10

Gestalttherapie in arbeidscontext — 153

Marika de Valk

Hoofdstuk 11

Over verlieservaringen en depressie — 167

Jack van Liesdonk

Hoofdstuk 12

Gestalttherapeutisch werken bij cliënten met een lichamelijke aandoening: een evenwichts-
oefening — 181

Griet Lamps

Hoofdstuk 13

Verdeeld geheel(d). Een gestaltvisie op dissociatieve fenomenen — 195

Isabelle Penne

Hoofdstuk 14

Gestalt en culturele diversiteit — 207

Marten Bos

Hoofdstuk 15

Het proces van aanraken. Gestalttherapie en lichaamsgericht werken — 219

Greet Cassiers

DEEL 4 GESTALT IN VERSCHILLENDE CONTEXTEN

Hoofdstuk 16

Contact met jezelf en de ander. Praktisch methodische richtlijnen voor het werken
met relaties en gezinnen— 233

Roel en Sonja Bouwkamp

Hoofdstuk 17

Over groepstherapie — 259

Ien van Duijnhoven

Hoofdstuk 18

Over het inzetten van actieve avontuurlijke werkvormen — 271

Luk Peeters

Hoofdstuk 19
Aggressie(f) in gestaltperspectief: 'in afstand nabij' — 287
Hans Fleury

Hoofdstuk 20
Omgaan met leven en dood — 299
Georges Lambrechts

Hoofdstuk 21
Veranderen is stilstaan. Een pleidooi voor faciliterend management — 311
Frans Meulmeester

Hoofdstuk 22
Relationeel gewaarzijn verhogen bij verpleegkundigen. Jaartraject helende relatie — 319
Lieven Vanlangenaeker

DEEL 5 VANUIT DE GESTALTBEADERING BEKEKEN

Hoofdstuk 23
Spiritualiteit in het werken vanuit de gestaltbenadering — 333
Ernst Knijff

Hoofdstuk 24
De aarde bewonen vanuit wederzijdse verbondenheid. Voor welke identiteit,
macht en ethiek kiezen wij? — 347
Eva Titus

Hoofdstuk 25
Gestalttherapie en ethiek — 359
Richard Lompa

Hoofdstuk 26
Veldgewaarzijn in plaats van regelgeving — 369
Ernst Knijff

Hoofdstuk 27
Het oog van de waarnemer. Een gestalttheoretische beschouwing op ziekte
en handicap — 381
Marie-José Calkhoven

Hoofdstuk 28
Gestalttherapie en actueel beeldende kunst — 399
Luc Declercq

Bijlage — 415
Personalia — 419
Register — 421

Inleiding

*Ik zou graag willen beginnen met heel eenvoudige ideeën,
die zoals altijd moeilijk te begrijpen zijn omdat ze eenvoudig zijn.
Fritz Perls*

Het Praktijkboek gestalt¹ wil in het grotere veld van de psychosociale hulpverlening de gestaltbenadering bekendmaken. De gestaltbenadering die begint bij zijn grondlegger Fritz Perls en een van zijn uitspraken: 'ik zou graag willen beginnen met heel eenvoudige ideeën, die zoals altijd moeilijk te begrijpen zijn omdat ze eenvoudig zijn.' Bij deze ideeën gaat het onder andere om twee takken van wetenschap, die als uitgangspunten dienen voor de gestaltbenadering: de waarnemingspsychologie en de fenomenologie. Dit zijn in principe eenvoudige ideeën maar juist daarom moeilijk te verwoorden. Dit boek gaat inderdaad over heel eenvoudige zaken zoals contacteren en waarnemen.

Het Praktijkboek gestalt is de verwezenlijking van de wens om vanuit het Vlaams/Nederlandse gestaltveld het vakgebied van de psychosociale hulpverlening te belichten en te verrijken vanuit de gestaltbenadering. Dit idee dat als 'zaad' in gesprekken met anderen naar voren werd gebracht, door en in die gesprekken kon rijpen, groeide langzaam uit tot een plan. Na bijna vier jaar is het plan uiteindelijk een boek geworden.

De periode, van het idee totdat het boek werd uitgegeven, kenmerkt zich door een schrijfproces waaraan 27 Nederlandse en Vlaamse gestalttherapeuten, trainers en counselors deelnamen. Therapeuten, trainers en counselors waarvan sommige bedreven schrijvers bleken te zijn, maar waarvan de meeste als praktijkmensen geen of weinig ervaring hadden met schrijven. Maar vanwege hun praktijkervaring was hun bijdrage daarom juist zo belangrijk. Het werd een intensief schrijfproces dat voor de meeste schrijvers en de redactieleden een leerproces was: nieuw, onbekend en uitdagend.

De auteurs belichten allerlei facetten, elementen en fenomenen vanuit hun gestaltpraktijk. Het resultaat is een verzameling artikelen die de gestaltpraktijk in al zijn vormen, diepten en varianten naar voren brengt. De gevarieerde gestaltpraktijk wordt bovendien nog kleurrijker door de verschillende opleidingen van de auteurs, van Nederlands/Vlaamse denkrichtingen en scholen, te weten het Instituut voor Communicatie, de Faculteit voor Mens en Samenleving, het Kempler Instituut, MultiMens en de Nederlandse Stichting Gestalt, waardoor hun uiteenlopende richtingen zijn vertegenwoordigd in dit boek. Een veelvormige praktijk die de schrijvers verwoorden in de eigen 'kleur' van het Nederlands taalgebruik.

Op gestalttheoretisch gebied is al veel literatuur verschenen. Daarom is dit boek een praktijkboek geworden. Het brengt de gebieden naar voren waarop de gestaltbenadering werkzaam is en die vaak voor de buitenwereld té weinig zichtbaar zijn: van meer theoretisch tot praktisch, van strikt therapeutisch tot counseling, van avontuurlijk tot kunstzinnig. Gestalttherapie wordt soms nog beschouwd als een alternatieve, weinig praktisch bruikbare 'therapie,' bedoeld om zelfontwikkeling te bevorderen. Dit boek wil aantonen dat de gestaltbenadering véél meer is dan dat.

Het praktijkboek kent vijf delen. De eerste vijf hoofdstukken van deel 1 hebben een meer theoretisch karakter en dienen als basis en uitgangspunt voor alle andere hoofdstukken. Deel 2 tot en met deel 5 hebben een meer praktijkgericht karakter: Psychopathologie in de gestaltbenadering; Casuïstiek; Gestalt in verschillende contexten; Vanuit de gestaltbenadering bekeken. De redactie bedankt de schrijvers voor hun inzet en enthousiasme. De redactie bedankt de Nederlands Vlaamse Associatie voor Gestalttherapie en Gestalttheorie en de Stichting ter Bevordering van de Gestalttherapie voor hun financiële steun. De redactie bedankt tevens uitgeverij de Tijdstroom voor hun geduldige ondersteuning.

Paul Derkinderen, Ernst Knijff, Sjanneke Meijer

Noot

- 1 In dit boek wordt de mannelijke persoonsvorm gebruikt als in de context zowel van een mannelijke als een vrouwelijke persoon sprake kan zijn.